

Є письменники, які створюючи художні твори, широко вводять в канву своєї оповіді картини реального життя, відповідні географічні міста, традиції, звичаї, відображають типи і характери населення. До таких письменників можна віднести Олександра Івановича Купріна, великого майстра слова ХХ століття.

В ті роки, коли О. І. Купрін перебував на Поділлі, класичний реалізм, традиції якого сприйняв О. І. Купрін, був явищем глибоко прогресивним. Це був період його служби в армії з 1890 до 1894 року.

Значення цього чотириріччя надзвичайно велике. Не тільки найбільший твір письменника – "Поєдинок", але і весь цикл його оповідань з воєнного життя на основі спостережень, які назбиралися за період перебування в полку на Поділлі. Якщо додати до цих творів розповіді О. І. Купріна не про війну, а про місцевий побут, де проходив армійську службу письменник, то значення проскурівських, волочиських, гусятинських вражень в його творчості набирає ще більшої ваги.

Правда, про армійський період життя О. І. Купріна мало відомо не тільки читачам, але і дослідникам його творчості. "Ніяких відомостей про цей період його життя, крім офіційного службового списку, не збереглося", – зазначає В. Берков у книзі про О. І. Купріна. Уявити ті умови, в яких проходила військова служба О. І. Купріна, можна за допомогою періодичних видань першої половини 90-х років ХІХ століття, архівних матеріалів, свідчень сучасників.

Ось що писалось 10 вересня 1893 р. у газеті "Київське слово": "На людину, що приїжджає до міста, Проскурів справляє враження достатньо бідного містечка.

Кидаються в очі тільки великі споруди цукрового заводу і, як місцева особливість, численні вивіски однорідного змісту "винний зал", "пивний зал" і навіть "пивне сало". Такими вивісками наповнене все містечко. Річка Буг в Проскуріві має ширину декілька сажнів, дуже забруднена і тече в плоских низинних берегах. Гарних видів немає взагалі, і ліси кругом містечка давно вирубані".

Відомості про життя цього містечка друкувались у "Губернських відомостях" в місті Кам'янці-Подільському. Зміст цієї газети складався винятково з офіційних постанов місцевих органів влади. Але і з цих документів складалася безрадінна картина життя глухого містечка. Ось деякі заголовки з періодичних видань того часу: "Про дозвіл відкрити різним особам винні погребі", "Про залишення без уваги прохання Светлова про надання йому приміщення міських лавок для облаштування в них театру", "Про дозвіл Мойші Шенкману відкрити в 1893 році

трактирний заклад і оптовий склад для продажу міцних напоїв".

Проскурів того часу – це типове провінційне містечко російської імперії. Маленьке, похмуре та сонне. Основна маса населення Проскурова – міщани, хазяї невеликих будинків з городами, ремісники, чиновники, службовці місцевого самоврядування, поміщики і просто люди без конкретного заняття. У ньому проживало близько 23 тисяч осіб. У самому Проскуріві, а також в селах і містечках Проскурівського повіту, були розміщені, крім 46-го Дніпровського полку, в якому служив О.І.Купрін, 12-а артилерійська бригада, 16-а кінно-армійська батарея, 3-я Оренбурзька кінна батарея, 36-й Білогірський полк. Місто, в якому О. І. Купріну довелося провести значний період своєї армійської служби, зовнішньо нагадувало гоголівський Миргород: ліплені з глини хати, непролазні болота навесні і восени, калюжі біля базарної площі, запилене повітря влітку. Все це наводило сум...

Таким було місто, яке відобразив О.І.Купрін в повісті "Поєдинок".

Офіцери жили на окраїні міста, далеко від культурних осередків. Ніщо не цікавило байдужого офіцера, ні питання політики, ні читання книг і газет, ні події всередині країни і за її кордонами. В стані дикого хамства і повного незнання про все, що відбувається навкруги, офіцери тримали і своїх підопічних, котрі були для них об'єктом насмішок і знущань.

"Служба викинула мене, новоспеченого підпоручика в саму глушину південно-західного краю. Нестерпно важкими були перші дні і тижні! Чужі люди, чужі звичаї, суворий, бідний, сумний побут чужоземного закутка... І це найбільше всього відчувалось – дика,

ламана мова, суміш мов, російської і малоруської, польської і молдавської... – згадував О. І. Купрін. "Вдень це якось терпілось, служба відволікала від палаючого суму, необхідні візити, обід, вечеря. Але були важкі ночі. Завжди снилось одне і те ж: Москва, церква Покрови на Пресні, Кудринська, Садова...

І завжди уві сні було відчуття, що цього більше ніколи я не побачу, кінець, розлука, майже смерть. Прокидаюсь від своїх ридань. Але знаходив сили жити. Нікому про цю слабкість не розповідав".

Все пережите, свої враження і спостереження О. І. Купрін старанно заносив до записника. Тут були характерні сцени, влучне армійське слівце, виразні діалоги, роздуми і спостереження.

Легко побачити, що відчуття О.І.Купріна відображені у повісті "Поєдинок". Проходячи крізь призму авторських задумів, вони стають яскравим засобом розкриття образу головного героя повісті – Ромашова.

У середині 1894 р. О.І.Купрін серйозно захворів на тиф і опинився у Київському військовому шпиталі на лікуванні. Після одужання він ненадовго повертається у полк, а наприкінці липня в чині поручика назавжди залишає військову службу.

Нелегким було перебування О.І.Купріна на Поділлі. Але саме цей період життя спричинив появу циклу оповідань, а також повісті "Поєдинок" – найзначнішого твору всієї творчості О. І. Купріна.

Про О.І.Купріна на сторінках місцевих періодичних видань

Краєвська Г. Поділля у творах Купріна / Г. Краєвська // Радянське Поділля. – 1970. – 8 вересня

Базелюк В. Купрін на Поділлі / В.Базелюк // Вперед. – 1985. – 7 жовтня

Назаренко Є. Купрін у нашому місті / Є. Назаренко // Хмельницький Вечірній. – 1994. – 19 листопада

Міцінська Т. Купрін у Проскурові / Т.Міцінська // Подільські вісті. – 2000. – 19 жовтня

Єсюнін С. Купрін: місце служби – Проскурів / С. Єсюнін // Є. – 2000. – №103. – С.8

Лисак Л. Сюжети, вистраждані на Поділлі / Л. Лисак // Хмельниччина. – 2003. – 7 лист. – С.2

Єсюнін С. 130 лет назад / С. Єсюнин // Моя газета. – 2005. – №8. – 24 лют. – С.3

Шигарова М. Купрін: місце служби – Проскурів / М. Шигарова // Проскурів. – 2008. – 4 верес. – С.12

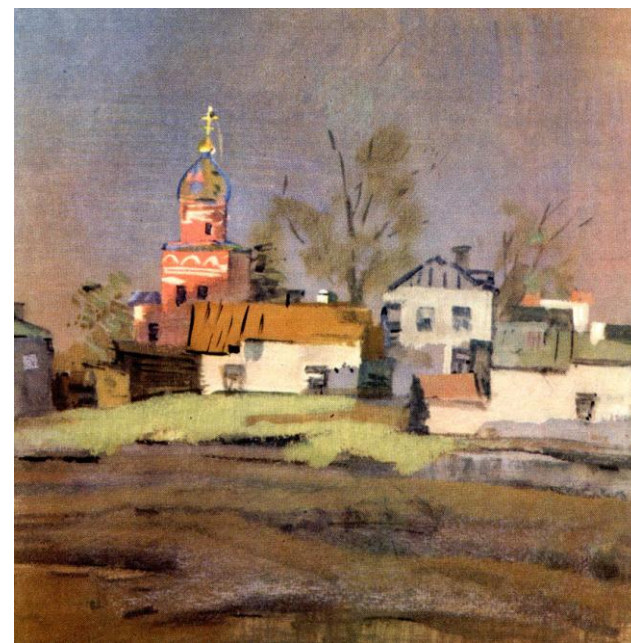
Міцінська Т. Купрінська осінь у Проскурові / Т. Міцінська // Подільські вісті. – 2008. – 2 верес. – С.3

Єсюнін С. 46-й піхотний Дніпровський полк – місце служби Купріна / С. Єсюнін // Є. Поділля. – 2010. – 9 вересня. – С.5

Підготувала
головний бібліограф ЦБ Колокольникова Т.М.

Управління культури і туризму Хмельницької міської ради
Хмельницька міська ЦБС
Центральна бібліотека

Сюжети, вистраждані на Поділлі

Персоніфікований список літератури
до 140-річчя з дня народження
О.І.Купріна

Хмельницький
2010